

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Дизайну та архітектури	Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Кафедра	Дизайн тканин та одягу	Рік навчання	1
Галузь знань	B2 Культура, мистецтво і гуманітарні науки	Вид дисципліни	Обов'язкова
Спеціальність	B2 Дизайн	Семестри	1

ОСНОВИ КОМПОЗИЦІЇ (ОК)

Семестр 1 (осінній, 2026 / 2027 н. р.)

Викладач	Малік Тетяна Вікторівна, ст. викладач кафедри ДТО
E-mail	mata.82@ukr.net
Заняття	за розкладом
Консультації	за домовленістю
Адреса	ауд. 317, корпус 2, поверх 3, вул. Мистецтв, 6
Телефон	(057) 706-02-38 (кафедра ДТО), 0677841808; 0505518022 (викладач)

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Поза заняттями офіційним каналом комунікації з викладачем є електронні листи і тільки у робочі дні. Умови листування: 1) в *темі* листа обов'язково має бути зазначена назва дисципліни (*скорочено* – ОК); 2) в полі тексту листа позначити, хто звертається – анонімні листи розглядатися не будуть; 3) файли підписувати таким чином: *прізвище, завдання*. *Розширення: текст – doc, docx*. Обговорення проблем, пов'язаних із дисципліною, під час занять або консультацій у визначений час. Консультування з викладачем в стінах академії відбуваються у визначені дні та години. За умов дистанційних занять використовується програма SKEIP (M.T.V.82) якщо відбувається зміна посилання або ID зустрічі, нове посилання надає викладач у чаті Telegram). Інша комунікація (консультації) відбувається шляхом листування у Telegram або Viber (+380677841808).

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна не має обов'язкових передумов для вивчення.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою дисципліни «ОК» є отримання студентами навичок з: практичної роботи з графічними матеріалами; широкого діапазону пошукових дій на початкових стадіях ескізування; образного уявлення форми з наступною візуалізацією рішень у вигляді ескізів на папері; в створенні різних типів композицій.

Завдання курсу полягає у створенні абстрактних композицій з заданих елементів; у створенні стилізованих форм природи та предметного світу; у створенні асоціативних тематичних композицій.

Дисципліна забезпечує такі компетентності, як:

інтегральні компетентності:

• ІК – Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі дизайну, або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій і методів дизайну та характеризується комплексністю і невизначеністю умов.

загальні компетентності:

- ЗК 1 – Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- ЗК 4 – Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- ЗК 6 – Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- СК 1 – Здатність застосовувати сучасні методики проєктування одиничних, комплексних, багатофункціональних об'єктів дизайну;
- СК 2 – Здатність здійснювати формоутворення, макетування і моделювання об'єктів дизайну;
- СК 3 – Здатність здійснювати композиційну побудову об'єктів дизайну;
- СК 4 – Здатність застосовувати навички проєктної графіки у професійній діяльності;
- СК 6 – Здатність застосовувати у проєктно-художній діяльності спеціальні техніки та технології роботи у відповідних матеріалах (за спеціалізаціями);
- СК 7 – Здатність використовувати сучасне програмне забезпечення для створення об'єктів дизайну;
- СК 8 – Здатність здійснювати колористичне вирішення майбутнього дизайн-об'єкта;
- СК 9 – Здатність зображувати об'єкти навколишнього середовища і постаті людини засобами пластичної анатомії, спеціального рисунка та живопису (за спеціалізаціями).

Програмні результати навчання забезпечують:

у когнітивній (пізнавальній) сфері:

- ПРН 1 – Застосовувати набуті знання і розуміння предметної області та сфери професійної діяльності у практичних ситуаціях;
- ПРН 4 – Визначати мету, завдання та етапи проєктування;
- ПРН 6 – Усвідомлювати відповідальність за якість виконуваних робіт, забезпечувати виконання завдання на високому професійному рівні;
- ПРН 7 – Аналізувати, стилізувати, інтерпретувати та трансформувати об'єкти для розроблення художньо-проєктних вирішень;
- ПРН 8 – Оцінювати об'єкт проєктування, технологічні процеси в контексті проєктного завдання, формувати художньо-проєктну концепцію;
- ПРН 9 – Створювати об'єкти дизайну засобами проєктно-графічного моделювання;
- ПРН 10 – Визначати функціональну та естетичну специфіку формотворчих засобів дизайну в комунікативному просторі;
- ПРН 11 – Розробляти композиційне вирішення об'єктів дизайну у відповідних техніках і матеріалах.

ОПИС І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

В процесі вивчення дисципліни студенти повинні оволодіти знаннями теоретичного курсу з основ композиції, передбаченого програмою; опанувати поняття композиції, її основні види, їх ознаки і роль, властивості форми (геометричний вид, розмір, маса, положення в просторі); основні закономірності, принципи, засоби і прийоми композиції; поняття метру, ритму, пропорцій, масштабу, контрасту, нюансу, симетрії, асиметрії, динаміки і статичності; засоби та прийоми виразності; поняття стилізації та інтерпретації; кольорової гармонії в композиції. Основна спрямованість курсу – здатність володіти базовими знаннями зі спеціальної термінології; створювати безпредметні, асоціативні композиції з заданих геометричних фігур; будувати композиції за характером статичності та динаміки;

користуватися вибірковими графічними засобами в досягненні виразності композиції; стилізувати природну форму в декоративну; володіти графічними техніками; створювати гармонійні кольорові рішення композиції; сприймати і аналізувати абстрактні і конкретні ознаки композиції, закономірності її побудови, організаційний склад, пластику, пропорції, взаємне розташування та взаємозв'язок частин і елементів: формувати, розвивати і виражати авторський задум, що відповідає поставленій задачі.

Дисципліна вивчається протягом двох семестрів 1 курсу, 1 семестр 1-го року навчання (6 кредитів ECTS, 180 навчальних години, в тому числі 90 годин – аудиторні: 10 годин – лекційні та 80 годин – практичні заняття; 90 годин – самостійна робота студентів).

Всього 1 модуль має 2 змістовних модулі та 10 тем:

- осінній семестр: 90 годин: 10 – лекцій, 80 – практичних робіт, 90 – самостійна робота.

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Основні закономірності, принципи, засоби і прийоми композиції

Тема 1. Завдання і зміст дисципліни «Композиція і основи проектної графіки», її зв'язок з іншими дисциплінами навчального плану. Поняття: «композиція», «засоби композиції», «дизайн-проект», «художній образ». Необхідні матеріали та приладдя для занять з дисципліни. Роль дисципліни в професії дизайнера.

Тема 2. Основні елементи мови образотворення. Графічні засоби виразності. Крапка, штрих, лінія, пляма. Лінійні та плямові зображення.

Тема 3. Уявлення про простір листа, характеристики геометричних форм. Властивості і засоби вираження площинної композиції. Характер композиції, величина форми, геометричний вид форми, лінійний та тоновий. Характеристики та сприйняття. Маса, вага, характер структурної форми.

Тема 4. Поняття центра ваги, рівноваги, знаходження структурної, зображальної, тональної і пластично-сислової доміанти, подібності цілого та його частин.

Тема 5. Симетрія як універсальний принцип формоутворення.

Змістовний модуль 2. Загальні закони композиції

Тема 6. Поняття «ритм»; види ритму; метричні та ритмічні ряди. Приклади ритмічних побудов.

Тема 7. Особливості побудови стрічкових орнаментальних композицій.

Тема 8. Комбінаторика. Організація площини за допомогою подібних (тотожних) елементів.

Тема 9. Рух в композиції, поняття статичності та динаміки.

Тема 10. Екзаменаційна тема: Розробка композиції на основі статичності, динаміки або зародження руху.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми розкриваються шляхом лекцій, демонстрації прикладів від викладача та виконанням практичних робіт студентами. Семінарські та лабораторні заняття не передбачені. Самостійна робота здобувача спрямована на підготовку та завершення практичних завдань та закріплення лекційних тем, а також виконання вправ та завершення роботи. Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ можна переглянути за умови приєднання до чату групи в Telegram.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Папір формату А-4, А-3, олівець, гумка, лінійка, лінер або гелева ручка чорного кольору, акварель, гуаш.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою семестрового контролю є екзаменаційний перегляд. Для одержання підсумкової оцінки необхідно пройти всі модульні контролі за семестр і виконати екзаменаційну роботу, яка і презентується під час перегляду. Покращити результат навчання можна за рахунок підготовки теми або участі в конференції студентських робіт.

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Під час демонстрації викладачем майстер-класу необхідно зберігати тишу та вимкнути гучність телефонів. За необхідності студент має просити дозволу вийти з аудиторії. Вітається авторська інтерпретація теми заняття, якщо вона аргументована та студент може довести свою точку зору.

ПРАВИЛА ЗДОБУВАЧА

Під час занять студент повинен обов'язково вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності він має право на дозвіл вийти з аудиторії (окрім заліку). Вітається власна думка з теми заняття, яка аргументується матеріалами, зібраними студентом під час самостійної роботи.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTІ

Пропуски занять без поважних причин недопустимі (причини пропуску мають бути підтверджені). Якщо студент пропустив певну тему, він повинен самостійно відпрацювати її та на наступному занятті представити виконану роботу. Під час дистанційної форми навчання присутність на занятті зараховується лише при постійно увімкненій камері. Якщо камера студента вимкнена, то заняття вважається пропущеним. Не допускається відвідування студентом занять з іншою підгрупою.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (у питанні реалізації цієї програми - плагіату у фінальних рішеннях, які презентуються як авторські). Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

Студенти мають право на використання ІІІ тільки для оформлення своїх (авторських) графічних робіт при підготовці до екзаменаційного перегляду.

Корисні посилання: <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html> <https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗКЛАД КУРСУ(відповідно до розкладу) І РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Години	Поточний контроль	Деталі
Дати занять визначаються розкладом	1	лекція	Завдання і зміст дисципліни «Композиція і основи проєктної графіки», її зв'язок з іншими дисциплінами навчального плану. Поняття: «композиція», «засоби композиції», «дизайн-проєкт», «художній образ». Необхідні матеріали та приладдя для занять з дисципліни.	2		
	2	лекція	Основні елементи мови образотворення.	1		

3	практика	Організація площини на основі лінії.	4	Вправа №1 Організація композиції із заданих елементів на основі лінії.	
4	практика	Організація площини на основі плями.	6	Вправа №2 Організація композиції із заданих елементів на основі плями.	
5	лекція	Характер композиції, величина форми, геометричний вид форми, лінійний та тоновий.	1		
6	практика	Організація площини на основі тону.	6	Вправа №3 Організація композиції з використанням фактур.	
7	лекція	Основні закони сприйняття форми.	2		
8	практика	Організація композиції на основі рівноваги.	6	Вправа №4 Організація композиції за принципом рівноваги.	
9	практика	Організація композиції на основі нерівноваги.	6	Вправа №5 Організація композиції за принципом нерівноваги	
10	лекція	Види симетрії; принципи будови асиметрії.	2		
11	практика	Організація композиції на основі різних видів симетрії.	6	Вправа №6 Організація композиції за принципом різних видів симетрії.	
12	практика	Екзаменаційна тема: Розробка композиції з використанням різних видів симетрії.	8	Композиція на основі різних видів симетрії або асиметрії. Ф-А3.	
13	лекція	Поняття «ритм»; види ритму; метричні та ритмічні ряди. Приклади ритмічних побудов.	2		
14	практика	Організація композиції на основі простого та складного метру і ритму.	6	Вправа №7-8. Організація композиції на основі простого та складного метру і ритму.	

	15	практика	Організація композиції на основі різних видів комбінаторики.	6	Вправа № 9-11 Організація композиції на основі різних видів комбінаторики.	
	16	практика	Рух в композиції, поняття статичності та динаміки.	6	Вправа №12 Організація композиції на основі статичності.	
	17	практика		4	Вправа №13 Організація композиції на основі зародження руху.	
	18	практика		6	Вправа №14 Організація композиції на основі динаміки	
	19	практика	Екзаменаційна тема: розробка композиції на основі статичності або динаміки.	8	Вправа №15. Розробка композиції на основі статичності або динаміки: Ф. А-3.	

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
Організація композиції із заданих елементів на основі ліній.	Модульний контроль 1	5
Організація композиції із заданих елементів на основі плями.	Модульний контроль 1	5
Організація композиції з використанням фактур.	Модульний контроль 1	7
Організація композиції за принципом рівноваги.	Модульний контроль 1	7
Організація композиції за принципом нерівноваги.	Модульний контроль 1	7
Організація композиції за принципом різних видів симетрії.	Модульний контроль 1	7
Екзаменаційна тема: Композиція на основі різних видів симетрії або асиметрії. Ф-А3	Модульний контроль 1	7
Організація композиції на основі простого та складного метру і ритму	Модульний контроль 2	7
Організація композиції на основі різних видів комбінаторики	Модульний контроль 2	7
Організація композиції на основі статичності	Модульний контроль 2	7

Організація композиції на основі зародження руху	Модульний контроль 2	7
Організація композиції на основі динаміки	Модульний контроль 2	7
Екзаменаційна тема: Розробка композиції на основі статики або динаміки: Ф. А-3	Екзаменаційний перегляд	20
Кількість балів за 1 семестр		100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національн а	Бали	ECT S	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A+ 98–100	задовільно	64–74	D
			A 95–97		60–63	E
			A- 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Бали		Критерії оцінювання
A+	98-100	Студент у повному обсязі опанував матеріали, надав додаткові роботи та приклади за темою. На високому професійному рівні виконав завдання, продемонстрував самобутню авторську графіку. Подача робіт охайна, професійна, без помилок.
A	95-97	Студент регулярно працював і у повному обсязі опанував матеріал теоретичного курсу, якісно виконав усі практичні завдання, надав додаткові матеріали за відповідними темами. Відповідно до вимог побудував структуру теоретичного дослідження та якісно його оформив.
A-	90-94	Студент добре опанував матеріал курсу, вчасно та якісно справився з усіма поставленими задачами, але при цьому зробив декілька незначних помилок.
B	82-89	Студент у повному обсязі опанував матеріал теми, але зробив значні помилки, є невеликі проблеми з подачею робіт.
C	75-81	Студент не в повному обсязі опанував матеріал курсу, справився з переважною більшістю поставлених задач на недостатньо професійному рівні, при цьому мав багато помилок чи невчасна здача виконаної роботи.
D	64-74	Студент в недостатньому обсязі виконав права практичного курсу, справився з основними з поставлених задач, але при цьому вправи мали багато значних недоліків, а також невчасна подача виконаної роботи.
E	60-63	Студентська робота має багато недоліків (недостатньо розкрита тема, малий обсяг, невідповідність завданню, невчасна здача виконаної роботи, неохайність тощо).
FX	35-59	Дана оцінка є слідством вкрай поганого відношення студента до занять і майже повної відсутності вправ та завдань з даної дисципліни.

F	0-34	Пропуск поточного контролю.
---	------	-----------------------------

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за участь у конференції за темою дослідження, виконаною в межах дисципліни (5–8), науково-творчі заходи (2–4), активність на заняттях, участь у житті групи (1–2). Максимальна кількість балів-бонусів – 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Розширений список літератури наведено у робочій програмі та методичних матеріалах. Також на заняттях викладач може порекомендувати додаткові джерела інформації.

Основна література:

1. Зайцева В.І. Практика композиції: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ : Університет ім. Б.Грінченка, 2021. 116 с. Режим доступу: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/36422/1/V_Zaitseva_PK.pdf
2. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої грамоти : навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ: Вища школа, 2002. 191 с.
3. Костенко Т. В. Основи композиції та тривимірного формоутворення : навч.-метод. посіб.: Харків: ХДАДМ, 2003. 256 с.
4. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції : геометричні аспекти художнього формотворення : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл.: Київ: Каравела, 2004. 304 с.
5. Хмельовський О., Костукевич С. Графіка й основи графічного мистецтва : навч. посіб. Кн. 1. Луцьк: Луцький держ. технічний ун-т, 2003. 160 с.
6. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення : навч. посіб. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 112 с.
7. Михайленко В.Є., Яковлев М.І. Основи композиції: Навчальний посібник. К.: Каравела, 2018. 304 с.
8. Пічкур М.О. Теорія і практика композиції: навч. посібн. / М.О. Пічкур; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Харків: ПромАрт, 2021. 248 с. Режим доступу: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/14389/1/KOMPOS_21_POS.pdf

Додаткова література:

1. Антонович Є.А., Василишин Я.В., Шпильчак В.А. Креслення: Навч.посібник/ За ред.проф. Є.А. Антоновича – Львів: Світ, 2006 – 512с., іл.
2. ВАСИЛЬЄВА М., МАЛІК Т. ТЕКСТИЛЬНИЙ ВИМІР КАФЕДРИ ДИЗАЙНУ ТКАНИН ТА ОДЯГУ ХДАДМ ХУДПРОМ: *Український журнал з мистецтва і дизайну*. Спецвипуск до 25-річчя кафедри дизайну тканин та одягу ХДАДМ. Том XXVII. Вип. 1. 2025. С. 117-138. DOI: <https://doi.org/10.61993/2786-7285.2025.01.013>
3. Ідак Ю. В. та ін. Основи об'ємно-просторової композиції. Львів : Львівська політехніка, 2020. 212 с.
4. Основи художнього проектування: Конспект лекцій для студентів напряму підготовки «Дизайн» / Упор. Л. А. Борисова. –К.: КНУТД, 2011.-40с. Укр.
5. Посібник. Основи формальної композиції: для студентів напряму 6.020205 «Образотворче мистецтво» / Укладач О.А. Половна-Васильєва. – Дніпропетровськ, Роял – Принт, 2015. – 34 с.
6. Методичні рекомендації до організації практичної роботи з навчальної дисципліни «Основи композиції в дизайні» (для студентів 1 курсу за спеціальністю 022 – Дизайн) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : Н. С. Вергунова, О. М. Левадний. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. – 19 с.

7. Потрашкова Л.В. Основи композиції та дизайну. Навчальний посібник. Харків: Вид. ХНЕУ, 2007. 150 с. режим доступу: https://pns.hneu.edu.ua/pluginfile.php/107532/mod_resource/content/5/ОКД.%20Потрашкова.%20Посібник.pdf

8. Синепупова Н. Композиція: тотальний контроль. К. : ArtHuss, 2019. 240 с.

Укладач силабусу

_____ старший викладач кафедри ДТО Малік Т.В.